

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ Α΄ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΤΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εισαγωγή	17
1.1 Νόηση και γνώση και η σχέση τους με τη γλώσσα	20
1.1.1 Η διάκριση νόησης και πραγματικότητας	20
1.1.2 Η νόηση ως λειτουργία του εγκεφάλου	21
1.1.3 Γλώσσα και νοητική ανάπτυξη	23
1.1.4 Γλώσσα και γλωσσική ανάπτυξη	34
1.1.5 Η γνώση ως λόγος	42
1.2 Η επιστημονική γνώση	46
1.2.1 Τρεις αρχές αληθείας της επιστήμης	47
1.2.2 Τα ειδικά χαρακτηριστικά της επιστήμης	49
1.2.3 Η θεωρητική συγκρότηση της επιστημονικής γνώσης	50
1.2.4 Η διάκριση της θεωρίας της γνώσης από τη θεωρία του αντικειμένου	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η θεωρία της επιστημονικής γνώσης	53
2.1 Ο θετικισμός	54
2.1.1 Οι γνωσιολογικές παραδοχές του θετικισμού	54
2.1.2 Η επιστημονική παραγωγή	56
2.2 Η μεταθετικιστική επιστημολογία	63
2.2.1 Οι γνωσιολογικές παραδοχές των μεταθετικιστικών προσεγγίσεων	63
2.2.2 Η επιστημονική παραγωγή	68

2.3 Η επιστημολογία των κοινωνικών επιστημών	75
2.3.1 Οι γνωσιολογικές παραδοχές των κοινωνικών επιστημών	76
2.3.2 Η επιστημονική παραγωγή	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η θεωρία του αντικειμένου στις κοινωνικές επιστήμες	95
3.1 Το επιστημονικό αντικείμενο των κοινωνικών επιστημών	95
3.1.1 Η οριοθέτηση των κοινωνικών επιστημών από τη βιολογία	96
3.1.2 Το άτομο και η κοινωνία ως κοινωνικές κατασκευές	101
3.1.3 Η ιστορική συγκρότηση της κοινωνίας	103
3.2 Οι διαφορετικές κοινωνιολογικές προσεγγίσεις	104
3.2.1 Οι ολιστικές προσεγγίσεις	105
3.2.2 Οι ατομοκεντρικές προσεγγίσεις	114
3.2.3 Οι μεικτές προσεγγίσεις	120
3.3 Η επίδραση της θεωρίας του αντικειμένου στη μεθοδολογία	123
3.3.1 Η έλλειψη επιστημονικού παραδείγματος στις κοινωνικές επιστήμες	124
3.3.2 Ο ρόλος της θεωρίας του αντικειμένου	124
3.3.3 Η θεωρία της γνώσης ως ειδική κοινωνική θεωρία	126
3.3.4 Γενικές και ειδικές θεωρίες	127

ΜΕΡΟΣ Β΄

Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η εμπειρική έρευνα	131
1.1 Ο ρόλος της εμπειρικής έρευνας	131
1.1.1 Η αμιγώς επιστημονική εμπειρική έρευνα	133
1.1.2 Η επιχειρησιακή εμπειρική έρευνα	134
1.1.3 Η σχέση επιχειρησιακής και ερευνητικής εμπειρικής έρευνας	135
1.1.4 Ο ρόλος των επιστημόνων στην οργάνωση της παρατήρησης	135
1.2 Η διαδικασία της εμπειρικής έρευνας	137
1.2.1 Η διατύπωση του σκοπού και του ερευνητικού προβλήματος	137
1.2.2 Ο αρχικός σχεδιασμός της εμπειρικής έρευνας	140
1.2.3 Η εννοιολόγηση	143
1.2.4 Ο σχεδιασμός της παραγωγής των τεκμηρίων	144

1.2.5	Η παραγωγή των τεκμηρίων	145
1.2.6	Ανάλυση των τεκμηρίων και ερμηνεία των αποτελεσμάτων	147
1.2.7	Συγγραφή της ερευνητικής έκθεσης και παρουσίαση αποτελεσμάτων	147
1.3	Η ερευνητική δεοντολογία	149
1.3.1	Η δεοντολογία απέναντι στην επιστημονική κοινότητα	149
1.3.2	Η δεοντολογία απέναντι στους ερωτωμένους	149
1.3.3	Η χρήση των αποτελεσμάτων της έρευνας	150
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η μεθοδολογία της εμπειρικής έρευνας	151
2.1	Οι όροι μέθοδος και μεθοδολογία	151
2.1.1	Ο όρος μέθοδος στο φιλοσοφικο-επιστημολογικό επίπεδο	151
2.1.2	Ο όρος μέθοδος στο θεωρητικό επίπεδο	152
2.1.3	Ο όρος μέθοδος στο επίπεδο σχεδιασμού της εμπειρικής έρευνας ..	152
2.2	Η συγκρότηση της μεθοδολογίας	154
2.3	Η διαχείριση του χωροχρόνου	156
2.3.1	Η ανιστορική προοπτική	156
2.3.2	Η ιστορική-συγκριτική προοπτική	158
2.4	Δικαιολόγηση ή ανακάλυψη	161
2.4.1	Η αποδοχή της ανακάλυψης ως επιστημονικής διαδικασίας	161
2.4.2	Οι διαδικασίες λογικού συμπερασμού	162
2.4.3	Οι διαδικασίες ανακάλυψης ή δικαιολόγησης	163
2.4.4	Ανακάλυψη και εννοιολογική ανάλυση	165
2.5	Η επιλογή θεωρητικής προσέγγισης και η εννοιολόγηση	166
2.5.1	Η διάκριση όλων/μέρη	168
2.5.2	Ιδιογραφική ή νομοθετική προσέγγιση	172
2.6	Ο τρόπος παραγωγής των τεκμηρίων	173
2.6.1	Τύποι τεκμηρίων	173
2.6.2	Πρωτογενής και δευτερογενής παραγωγή επιστημονικών τεκμηρίων	174
2.7	Η επιλογή μεθόδων και στρατηγικής ανάλυσης	176
2.7.1	Οι μέθοδοι ανάλυσης	177
2.7.2	Οι στρατηγικές ανάλυσης	178

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η εννοιολόγηση	181
3.1 Οι έννοιες	181
3.1.1 Η παραγωγή των εννοιών στις διάφορες επιστημολογικές προσεγγίσεις	182
3.1.2 Κατηγορίες επιστημονικών εννοιών	184
3.2 Η παραγωγή των επιστημονικών εννοιών στις κοινωνικές επιστήμες	187
3.2.1 Ο ορισμός των εννοιών	188
3.2.2 Το εννοιολογικό σύστημα	190
3.2.3 Ο λειτουργικός ορισμός της έννοιας	191
3.3 Η σύνδεση εννοιών-ενδείξεων	193
3.3.1 Η κωδικοποίηση της πραγματικότητας	194
3.3.2 Τι είναι κώδικας	194
3.3.3 Η κωδικοποίηση των τεκμηρίων	195
3.4 Η εννοιολόγηση σύμφωνα με την οπτική της δικαιολόγησης	196
3.4.1 Η τυπική περιγραφή των αντικειμένων και των φαινομένων	196
3.4.2 Η μέτρηση των απλών μεταβλητών	196
3.4.3 Η μέτρηση των σύνθετων μεταβλητών	199
3.4.4 Αξιοπιστία και εγκυρότητα της μέτρησης	201
3.5 Η εννοιολόγηση σύμφωνα με την οπτική της ανακάλυψης	203
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Η παραγωγή των τεκμηρίων	 205
4.1 Η πρωτογενής και η δευτερογενής παραγωγή τεκμηρίων	207
4.2 Πληθυσμός, δείγμα και μονάδες παρατήρησης	208
4.2.1 Δειγματοληπτικά πλαίσια και δειγματοληψία	208
4.2.2 Η επιλογή του πεδίου παρατήρησης	210
4.2.3 Πιθανοτική δειγματοληψία	211
4.2.4 Μη πιθανοτική δειγματοληψία	212
4.3 Οι μέθοδοι πρωτογενούς παραγωγής	213
4.3.1 Η άμεση παρατήρηση	214
4.3.2 Η συνέντευξη	215
4.3.3 Το πείραμα	218
4.3.4 Η δειγματοληπτική έρευνα	219
4.4 Οι μέθοδοι δευτερογενούς παραγωγής	220

4.4.1 Η ομοιογενοποίηση των συνόλων δεδομένων	221
4.4.2 Η παραγωγή δεδομένων από μη κωδικοποιημένα τεκμήρια	221
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Η ανάλυση των τεκμηρίων	223
5.1 Η ανάλυση μεταβλητών	223
5.1.1 Τα χαρακτηριστικά των μεθόδων ανάλυσης μεταβλητών	223
5.1.2 Τύποι ανάλυσης μεταβλητών	224
5.1.3 Ανάλυση μεταβλητών και κωδικοποίηση	229
5.2 Η σχεσιακή ανάλυση	231
5.2.1 Η σχεσιακή ανάλυση των τεκμηρίων	231
5.2.2 Ο συνδυασμός σχεσιακών μεθόδων και μεθόδων ανάλυσης μεταβλητών	232
5.3 Η εννοιολογική ανάλυση και η παραγωγή θεωρίας	233
5.3.1 Η μέθοδος της εμπειρικά θεμελιωμένης θεωρίας	234
5.3.2 Η μέθοδος της αναλυτικής επαγωγής	239
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Τα μεθοδολογικά πλαίσια	241
6.1 Το μεθοδολογικό πλαίσιο προκαθορισμένου σχεδίου	243
6.1.1 Τα βασικά χαρακτηριστικά του μεθοδολογικού πλαισίου	243
6.1.2 Οι επιλογές στις οποίες βασίζεται το μεθοδολογικό πλαίσιο	245
6.1.3 Πότε εφαρμόζουμε το συγκεκριμένο μεθοδολογικό πλαίσιο	246
6.1.4 Η εννοιολόγηση	247
6.1.5 Η παραγωγή των τεκμηρίων	250
6.1.6 Η ανάλυση των τεκμηρίων	253
6.2 Το μεθοδολογικό πλαίσιο ευέλικτου σχεδίου	253
6.2.1 Τα βασικά χαρακτηριστικά του μεθοδολογικού πλαισίου	253
6.2.2 Οι επιλογές στις οποίες βασίζεται το μεθοδολογικό πλαίσιο	257
6.2.3 Πότε εφαρμόζουμε το συγκεκριμένο μεθοδολογικό πλαίσιο	258
6.2.4 Η εννοιολόγηση	258
6.2.5 Η παραγωγή των τεκμηρίων	259
6.2.6 Η ανάλυση των τεκμηρίων	262
6.3 Το μεθοδολογικό πλαίσιο δευτερογενούς ανάλυσης δεδομένων	264
6.3.1 Τα βασικά χαρακτηριστικά του μεθοδολογικού πλαισίου	264

6.3.2	Οι επιλογές στις οποίες βασίζεται το μεθοδολογικό πλαίσιο	266
6.3.3	Πότε εφαρμόζουμε το συγκεκριμένο μεθοδολογικό πλαίσιο	267
6.3.4	Η εννοιολόγηση	267
6.3.5	Η παραγωγή των τεκμηρίων	268
6.3.6	Η ανάλυση των τεκμηρίων	268
6.4	Το μεθοδολογικό πλαίσιο δευτερογενούς ανάλυσης κειμένων	270
6.4.1	Τα βασικά χαρακτηριστικά του μεθοδολογικού πλαισίου	270
6.4.2	Οι επιλογές στις οποίες βασίζεται το μεθοδολογικό πλαίσιο	272
6.4.3	Πότε εφαρμόζουμε το συγκεκριμένο μεθοδολογικό πλαίσιο	273
6.4.4	Η εννοιολόγηση	274
6.4.5	Η παραγωγή των τεκμηρίων	275
6.4.6	Η ανάλυση των τεκμηρίων	275
6.5	Σύγκριση των μεθοδολογικών πλαισίων	276

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΟΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1:	Οι ερευνητικές υποδομές	281
1.1	Ερευνητικές υποδομές στις κοινωνικές επιστήμες	282
1.1.1	Οι βιβλιοθήκες	282
1.1.2	Τα αρχεία	283
1.1.3	Οι ερευνητικές υποδομές νέου τύπου των κοινωνικών επιστημών ..	284
1.2	Μεθοδολογία και ερευνητικές υποδομές	289
1.2.1	Το μονοφασικό μεθοδολογικό υπόδειγμα	290
1.2.2	Η ανάδυση ενός νέου μεθοδολογικού υποδείγματος	291
1.2.3	Το διφασικό υπόδειγμα	293
1.3	Ο ρόλος των ερευνητικών υποδομών νέου τύπου	296
1.3.1	Η ενοποίηση του αποφαντικού πεδίου των κοινωνικών επιστημών	297
1.3.2	Η οργάνωση και υποστήριξη των ερευνητικών έργων	299
1.3.3	Η επιβολή ενός νέου καταμερισμού εργασίας	299
1.3.4	Η υποστήριξη της εκπαίδευσης νέων επιστημόνων	300
1.3.5	Η σύνδεση της επιστημονικής με την επιχειρησιακή έρευνα	300

1.3.6	Η θεσμική οργάνωση της ερευνητικής πρακτικής	301
1.4	Οι βασικές λειτουργίες των ερευνητικών υποδομών νέου τύπου	303
1.4.1	Η συσσώρευση και αρχειοθέτηση εμπειρικών ερευνών	304
1.4.2	Η τεκμηρίωση των ερευνών	305
1.4.3	Η διαχείριση ερευνών και τεκμηρίων	307
1.4.4	Η ταξινόμηση ερευνών και τεκμηρίων	308
1.4.5	Η υποστήριξη της εννοιολόγησης	313
1.4.6	Η υποστήριξη της παραγωγής τεκμηρίων	316
1.4.7	Η δευτερογενής ανάλυση τεκμηρίων	317
1.5	Η ολοκλήρωση των λειτουργιών	317
1.5.1	Η ολοκλήρωση των λειτουργιών σε επίπεδο υποδομής	318
1.5.2	Η δημιουργία ενός ολοκληρωμένου πλέγματος υποδομών	318
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Παράρτημα Α΄: Γνωσιακά σχήματα		321
2.1	Η γλώσσα ως εργαλείο σκέψης	321
2.1.1	Η γενετική γραμματική	322
2.2	Τι είναι τα γνωσιακά σχήματα	323
2.3	Γνωσιακά σχήματα για την ανάλυση κειμένων	326
2.3.1	Η σημασιολογική γραμματική του κειμένου (Semantic Text Grammar)	327
2.3.2	Η γραμματική της αφήγησης (Story Grammar)	327
2.4	Σχήματα για την παραγωγή και την ανάλυση δεδομένων	329
2.4.1	Η στατιστική οντολογία	330
2.4.2	Το μοντέλο οντοτήτων-συσχετίσεων	331
2.4.3	Ειδικά σχήματα για την παραγωγή και την ανάλυση δεδομένων	332
2.5	Ειδικά σχήματα για την ανάλυση κειμένων	335
2.5.1	Η συγκρότηση του ειδικού γνωσιακού σχήματος	336
2.5.2	Η αναφορά στα κοινωνικά πλαίσια παραγωγής των κειμένων	338
2.5.3	Διαφορές στην ανάλυση κειμένων με γενικά και ειδικά σχήματα	339
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Παράρτημα Β΄: Το βιβλίο κωδικοποίησης		341
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Παράρτημα Γ΄: Σχεδιασμός του ερωτηματολογίου		349
4.1	Η διαδικασία σχεδιασμού του ερωτηματολογίου	349

4.2	Σχεδιάζουμε το περιεχόμενο, τη δομή και τη διατύπωση των ερωτήσεων	350
4.2.1	Σχεδιάζουμε το περιεχόμενο των ερωτήσεων	350
4.2.2	Σχεδιάζουμε τη δομή των ερωτήσεων	351
4.2.3	Σχεδιάζουμε τη διατύπωση των ερωτήσεων	353
4.3	Δομούμε το ερωτηματολόγιο	354
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: Παράρτημα Δ΄: Το μοντέλο οντοτήτων-συσχετίσεων		357
5.1	Το διάγραμμα οντοτήτων-συσχετίσεων	359
5.1.1	Τα στοιχεία που συνθέτουν ένα διάγραμμα οντοτήτων-συσχετίσεων	359
5.1.2	Οι οντότητες	360
5.1.3	Οι συσχετίσεις	360
5.1.4	Οι δείκτες συσχέτισης των τύπων αντικειμένων	362
5.1.5	Οι δείκτες υπερτύπου/υποτύπου	363
5.1.6	Οι ιδιότητες	364
5.2	Εναλλακτική μορφή του διαγράμματος οντοτήτων-συσχετίσεων	364
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		367
	Ελληνική βιβλιογραφία	367
	Βιβλιογραφία μεταφρασμένη στα ελληνικά	368
	Ξενόγλωσση βιβλιογραφία	371